

ایل زرگر

جلد اول: اسناد دورہ قاجار

گردآوری و پژوهش: نصرت‌اله زرگر

بسم الله الرحمن الرحيم

ايل زرگر

جلد اول:

اسناد دوره قاجار

ایل زرگر

جلد اول:

اسناد دوره قاجار

گردآوری و پژوهش:

نصرت‌اله زرگر

سرشناسه: زرگر، نصرت‌اله، ۱۳۳۳-

عنوان و نام پدیدآور: ایل زرگر/گردآوری و پژوهش نصرت‌اله زرگر.

مشخصات نشر: تهران: لوگوس، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ج.

شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۸۸-۶۹-۹

شابک جلد اول: ۹۷۸-۶۲۲-۶۲۸۸-۶۸-۲

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

مندرجات: ج. ۱. استاد دوره قاجار

موضوع: زرگر (ایل) (Zargar (Iranian people)

موضوع: زرگر (ایل) -- تاریخ -- اسناد و مدارک -- History -- Sources (Zargar (Iranian people)

رده‌بندی کنگره: DSR۷۲

رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۹۸۱۲۳

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۷۵۴۸۲۸۲

ایل زرگر؛ جلد اول: اسناد دوره قاجار

نصرت‌اله زرگر

طراح جلد: حسین راسمت‌منش		ویراستار: مهدی وجدانی	
شابک جلد اول:	شمارگان:	چاپ اول:	
۹۷۸-۶۲۲-۶۲۸۸-۶۸-۲	۳۰۰	۱۴۰۰	

برای مشاهده قیمت و اطلاعات بیشتر کد بالا را اسکن کنید یا به وبسایت نشر لوگوس مراجعه کنید.

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً یا جزئاً، به هر شکل اعم از چاپ، فتوکپی، اسکن، صوت، تصویر یا انتشار الکترونیک بدون اجازه مکتوب از نصرت‌اله زرگر ممنوع است.

ایمیل: info@irlogos.com

تماس با مرکز پخش: ۰۹۰۲۱۵۴۰۰۴۲

فروشگاه برخط لوگوس: www.irlogos.com

این اثر تقدیم می شود به

ایل بزرگ زرگر

فهرست

پیشگفتار	۱
طرح اولیه گردآوری اسناد و تألیف کتاب	۱
بررسی اسناد و اطلاعات گردآوری شده	۲
طبقه‌بندی و بازخوانی اسناد	۲
معرفی محتوای اثر	۳
بخش اول: مقدمه و کلیات	۵
فصل اول: آشنایی با اسناد تاریخی ایل زرگر	۷
مقدمه: اشاره‌ای به منابع انتخاب اسناد	۷
اشاره‌ای به طبقه‌بندی اسناد تاریخی:	۸
معرفی اسناد این مجموعه	۹
اسناد دوره فتحعلی شاه و محمدشاه	۹
اسناد دوره ناصرالدین شاه	۱۰
اسناد دوره مظفرالدین شاه	۱۲
اسناد دوره محمدعلی شاه قاجار	۱۲
اسناد دوره احمدشاه قاجار	۱۳
تفکیک موضوعی اسناد ایل زرگر	۱۷
الف. اسناد دیوانی یا عرفی	۱۷
ب. اسناد شرعی	۱۹
ج. سنگ قبرها و نقش مهرهای بزرگان و رجال ایل زرگر	۲۱
فصل دوم: مقدمه‌ای بر روش بازخوانی اسناد	۲۳
بخش دوم: متن و تصویر اسناد	۲۷
فصل سوم: اسناد دوره فتحعلی شاه و محمدشاه قاجار	۲۹
سند شماره ۱: سواد مصالحه‌نامه کدخدایان ایل زرگر و تالش میکانل‌لو در موضوع تعیین حدود مراتع و چراگاه‌های ایلات مذکور، مورخ رجب ۱۲۴۳ هـ.ق.	۲۹
سند شماره ۲: التزام‌نامه داروغه و سایر صاحب‌جمعان شترخانه شاهی در موضوع سرقت شترهای دیوان توسط ایلات زرگر، خلج، شاهسون و کاکاوند هنگام انتشار خبر وفات فتحعلی شاه، مورخ صفر ۱۲۵۱ هـ.ق.	۳۳
سند شماره ۳: برات‌الواصل، دریافت وجه از محمدهاشم زرگر توسط میرزا احمد، کارگزار گمرگ، مورخ جمادی‌الاول ۱۲۶۰ هـ.ق.	۳۵
سند شماره ۴: سند فصول حاوی خلاصه ۸ عریضه که به عرض محمدشاه رسید و پاسخ‌ها و احکام وی در هر مورد (حدود ۱۲۵۵-۱۲۵۲ ق.)، عریضه پنجم آن درباره مالیات ایل زرگر شیراز.	۳۶
فصل چهارم: اسناد دوره ناصرالدین شاه	۳۷
سند شماره ۵: نامه ذوالفقارخان - حاکم قم و ساوه - به یکی از رجال درباره مسائل ایل زرگر و شاهسون سکته فارس، بعد از ۱۲۶۸ هـ.ق.	۳۷
سند شماره ۶: نامه ذوالفقارخان - حاکم قم و ساوه - به اعتضادالدوله درباره اسکان اتباع ایل زرگر و ...، بعد از ۱۲۶۸ هـ.ق.	۴۰
سند شماره ۷: نامه ذوالفقارخان - حاکم قم و ساوه - به ناصرالدین شاه درباره امور قلمرو حکومتی خود و وضعیت ایل زرگر و شاهسون، بعد از ۱۲۶۸ هـ.ق.	۴۲

- سند شماره ۸: نامه ذوالفقارخان - حاکم قم و ساوه - به اعتضادالدوله درباره ایل زرگر و مداخلات جان محمدخان در امور حکومت ساوه و... بعد از ۱۲۶۸ هـ.ق. ۴۷
- سند شماره ۹: نامه ذوالفقارخان - حاکم قم و ساوه - به یکی از رجال دربار ملقب به دبیرخان درباره اوضاع قم و ساوه و ایلات شاهسون و زرگر، بعد از ۱۲۶۸ هـ.ق. ۵۰
- سند شماره ۱۰: نامه ذوالفقارخان - حاکم قم و ساوه و زرنده - به اعتضادالدوله در موضوع تخته قاپوی ایل زرگر، بعد از ۱۲۶۸ هـ.ق. ۵۱
- سند شماره ۱۱: نامه ذوالفقارخان - حاکم ساوه و قم - به اعتضادالسلطنه درباره نامنی طرق و شوارع خاک ساوه و شرارت برخی از اتباع ایل زرگر در راهها، بعد از ۱۲۶۸ هـ.ق. ۵۲
- سند شماره ۱۲: اخبار روزنامه وقایع اتفاقیه درباره ایل زرگر، مورخ ۷ ذیقعده ۱۲۷۲. .... ۵۴
- سند شماره ۱۳: اخبار روزنامه وقایع اتفاقیه درباره اوضاع قم و همکاری ایل زرگر در برقراری امنیت راههای قم و ساوه، مورخ ۸ ربیعالثانی ۱۲۷۴. .... ۵۴
- سند شماره ۱۴: اخبار روزنامه وقایع اتفاقیه درباره ایل زرگر فارس، مورخ ۱۷ رجب ۱۲۷۴. .... ۵۵
- سند شماره ۱۵: اخبار روزنامه وقایع اتفاقیه درباره ایل زرگر فارس، مورخ ۱۶ شعبان ۱۲۷۴ هـ.ق. ۵۵
- سند شماره ۱۶: رقم مظفرالدین میرزا خطاب به فرضی خان سرتیب - ایل بیگی شاهسون مشکین - مبنی بر اسکان طوایف مختلف ایل مذکور در مکان های تعیین شده بعد از تخته قاپوی ایل حسب فرمان ناصرالدین شاه، مورخ ذیحجه ۱۲۷۷ هـ.ق. ۵۶
- سند شماره ۱۷: تاریخچه بنیاد آبادی زرگرلو یا مظفرآباد توسط محمدعلی بیگ پسر بدیل بیگ زرگرلو، مورخ ۱۲۷۸ هـ.ق. ۶۰
- سند شماره ۱۸: نامه حیدرقلی به سهام الدوله در موضوع سرقت برخی از اتباع ایل زرگر از صادق خان سرتیب و میرزا علی، احتمالاً حدود ۱۲۸۰ هـ.ق. ۶۲
- سند شماره ۱۹: عریضه عزیزخان سردار کل به ناصرالدین شاه، مورخ ۱۲ محرم الحرام، احتمالاً ۱۲۷۸ هـ.ق. ۶۴
- سند شماره ۲۰: نامه یکی از رجال (احتمالاً عزیزخان سردار کل) به ناصرالدین شاه درباره اسکان دادن زرگرها در دهات خالصه و رامین و... احتمالاً حدود ۱۲۸۱ هـ.ق. ۶۶
- سند شماره ۲۱: عریضه یکی از رجال به ناصرالدین شاه درباره سارقین زرگر، احتمالاً حدود ۱۲۸۱ هـ.ق. ۶۸
- سند شماره ۲۲: نامه عزیزخان مگری - سردار کل - به ناصرالدین شاه درباره نظم طرق و شوارع و قشون و تعدیات برخی از اتباع ایل زرگر، حدود ۱۲۸۴ هـ.ق. ۶۹
- سند شماره ۲۳: نامه عزیزخان سردار کل به ناصرالدین شاه درباره تخته قاپوی ایل زرگر، احتمالاً حدود ۱۲۸۴ هـ.ق. ۷۱
- سند شماره ۲۴: نامه یکی از رجال درباره دستگیری چند نفر از اتباع ایل زرگر، حدود ۱۲۹۰ هـ.ق. ۷۳
- سند شماره ۲۵: نامه یکی از رجال (احتمالاً حاکم تهران) به ناصرالدین شاه در موضوعات مختلف و تخته قاپوی ایل زرگر، حدود ۱۲۹۰ هـ.ق. ۷۵
- سند شماره ۲۶: نامه یکی از رجال به حاکم تهران درباره تخته قاپوی ایل زرگر، حدود ۱۲۹۰ هـ.ق. ۷۷
- سند شماره ۲۷: نامه رئیس ایل و سواره امانلو به ناصرالدین شاه درباره تخته قاپوی ایل زرگر و...، مورخ شوال ۱۲۹۰ هـ.ق. ۷۹
- سند شماره ۲۸: عریضه حاکم ساوه و زرنده به ناصرالدین شاه درباره تعدیات ایل زرگر و دستخط شاه درباره تخته قاپوی ایل زرگر، بعد از ۲۷ رمضان (احتمالاً ۱۲۹۰ هـ.ق. ۸۰
- سند شماره ۲۹: حکم نظامی محسوب داشتن سواره زرین کمر در نقش ابواب جمع ابوالفتح خان صارم الدوله، مورخ ۱۰ شوال ۱۲۹۱ هـ.ق. ۸۲
- سند شماره ۳۰: رقعۀ سهسالار اعظم به یکی از فرماندهان نظامی درباره سواران مهاجر و غلامان زرین کمر، مورخ ۲۷ شعبان ۱۲۹۲ هـ.ق. ۸۴
- سند شماره ۳۱: صورت طلب سواره نظام و غلامان زرین کمر و سواره نصرت، حدود ۱۲۹۲ هـ.ق. ۸۶
- سند شماره ۳۲: سواد رقم کامران میرزا نایب السلطنه درباره مراتع و یورت ایل زرگر در خرقان ساوه، مورخ جمادی الثانی ۱۲۹۵ هـ.ق. ۸۸
- سند شماره ۳۳: سواد تلگراف نامه کامران میرزا نایب السلطنه به مؤتمن السلطان - آجودان مخصوص - در موضوع آزادی محبوسین و برخی از اتباع ایل زرگر، مورخ ۱۲ ربیعالثانی ۱۲۹۵ هـ.ق. ۸۹
- سند شماره ۳۴: سواد تلگراف پاسخ کامران میرزا نایب السلطنه به مؤتمن السلطان - آجودان مخصوص - در موضوع شترهای

- سرق‌ت شده توسط اتباع ایل زرگر، مورخ ۲۹ ربیع‌الثانی ۱۲۹۵ هـ.ق. ۹۱
- سند شماره ۳۵: سواد تلگراف حکم میرزا حسین خان سپهسالار اعظم به ضیاء‌الملک - حاکم گیلان - درباره دستگیری برخی از اتباع ایل زرگر، ذیقعدۀ ۱۲۹۶ هـ.ق. ۹۲
- سند شماره ۳۶: سواد تلگراف ضیاء‌الملک - حاکم گیلان - به میرزا حسین خان سپهسالار اعظم درباره برخی از اتباع ایل زرگر، ذیقعدۀ ۱۲۹۶ هـ.ق. ۹۳
- سند شماره ۳۷: سواد تلگراف رقم کامران میرزا نایب‌السلطنه و امیرکبیر به ضیاء‌الملک - حاکم گیلان - درباره دستگیری چند نفر از سارقین ایل زرگر، مورخ ذیقعدۀ ۱۲۹۶ هـ.ق. ۹۳
- سند شماره ۳۸: سواد تلگراف جواب ضیاء‌الملک - حاکم گیلان - به کامران میرزا نایب‌السلطنه و امیرکبیر درباره دستگیری چند نفر از سارقین ایل زرگر، مورخ ذیقعدۀ ۱۲۹۶ هـ.ق. ۹۴
- سند شماره ۳۹: سواد تلگراف حکم کامران میرزا به هدایت خان - حاکم شاهسون - درباره دستگیری اتباع ایل زرگر، مورخ ۲۴ ذیحجۀ ۱۲۹۶ هـ.ق. ۹۵
- سند شماره ۴۰: جواب هدایت خان - حاکم شاهسون بغدادی - به کامران میرزا درباره دستگیری سارقین زرگر در اشتهارد، مورخ ۲۵ ذیحجۀ ۱۲۹۶ تا محرم ۱۲۹۷ هـ.ق. ۹۶
- سند شماره ۴۱: سواد تلگراف ناصرقلی خان - احتمالاً حاکم زنجان و خمسه - در پاسخ به امین‌السلطان درباره اتباع ایل زرگر، مورخ غرۀ صفر ۱۲۹۸. .... ۹۷
- سند شماره ۴۲: رقم کامران میرزا نایب‌السلطنه به اعتضادالدوله درباره عریضۀ قلی خان - ایل بیگی طایفه زرگر - در موضوع تعديت علیقلی خان ایل بیگی شاهسون بغدادی، مورخ شعبان ۱۳۰۰ هـ.ق. ۱۰۰
- سند شماره ۴۳: نامه‌ای درباره اغتشاش چند نفر از اتباع ایل زرگر در میان نانکلی‌ها، حدود ۱۳۰۰ هـ.ق. ۱۰۲
- سند شماره ۴۴: سواد فرمان ناصرالدین شاه خطاب به میرزا قهرمان - امین لشکرو وزیر فواید عامه - مبنی بر تخصیص دو سنگ آب از رودخانه کرج برای مزارع غفت‌السلطنه در قریۀ دهک، مورخ جمادى‌الثانی ۱۳۰۱ هـ.ق. ۱۰۳
- سند شماره ۴۵: حکم امین نظام درباره تخصیص زمین و مرتع موسوم به نظام آباد. ۱۰۵
- سند شماره ۴۶: سواد تلگراف عباس خان قوام‌الدوله - وزیر داخله - به شاهزاده عضدالدوله - حاکم همدان - درباره اتباع ایل زرگر، مورخ ۲۹ شوال ۱۳۰۳ هـ.ق. ۱۰۷
- سند شماره ۴۷: سواد تلگراف شاهزاده عضدالدوله - حاکم همدان - به قوام‌الدوله - وزیر داخله - درباره اتباع ایل زرگر، مورخ ۲ ذیقعدۀ ۱۳۰۳ هـ.ق. ۱۰۸
- سند شماره ۴۸: سواد تلگراف قوام‌الدوله - وزیر داخله - به عضدالدوله - حاکم همدان - درباره چند نفر از اتباع ایل زرگر، مورخ ۴ ذیقعدۀ ۱۳۰۳ هـ.ق. ۱۰۹
- سند شماره ۴۹: سواد تلگراف قوام‌الدوله - وزیر داخله - به شاهزاده عضدالدوله - حاکم همدان - درباره سرقت خانۀ میرزا محمد و پرداخت غرامت و اموال مسروقه، مورخ ۲۲ ذیحجۀ ۱۳۰۳ هـ.ق. ۱۱۰
- سند شماره ۵۰: سواد پاسخ تلگراف شاهزاده عضدالدوله - حاکم همدان - به قوام‌الدوله - وزیر داخله - درباره سرقت خانۀ میرزا محمد و پرداخت غرامت و اموال مسروقه، مورخ ۲۳ ذیحجۀ ۱۳۰۳ هـ.ق. ۱۱۱
- سند شماره ۵۱: حکم یکی از حکام آذربایجان درباره ممنوعیت قشلاق نمودن ایلات در خاک روسیه و تعلق قشلاقات ایشق، اوروج دره‌سی، بطل خان، گنجعلی قلاسی، شیخعلی قلاسی و... به طایفه زرگر، مورخ محرم ۱۳۰۴ هـ.ق. ۱۱۲
- سند شماره ۵۲: سواد تلگراف قوام‌الدوله - وزیر داخله - به شاهزاده عضدالدوله - حاکم همدان - درباره اتباع ایل زرگر، مورخ ۱۲ ربیع‌الاول ۱۳۰۴ هـ.ق. ۱۱۵
- سند شماره ۵۳: سواد تلگراف قوام‌الدوله - وزیر داخله - به عبدالله خان سرتیب درباره اتباع ایل زرگر، مورخ ۱۲ ربیع‌الاول ۱۳۰۴ هـ.ق. ۱۱۷
- سند شماره ۵۴: سواد تلگراف عبدالله خان سرتیب درباره اتباع ایل زرگر در پاسخ وی به قوام‌الدوله، مورخ ۲۰ ربیع‌الاول ۱۳۰۴ هـ.ق. ۱۱۷
- سند شماره ۵۵: سواد تلگراف قوام‌الدوله - وزیر داخله - به عبدالله خان سرتیب و ابلاغ حکم ناصرالدین شاه درباره سارقین ایل زرگر، مورخ ۲۹ ربیع‌الاول ۱۳۰۴ هـ.ق. ۱۱۹
- سند شماره ۵۶: نامه احتشام‌الدوله به ظل‌السلطان - حاکم اصفهان - درباره تعديت زرگر نواحی فارس به خاک یزد، احتمالاً مورخ

- ۱۳۰۴ هـ ق. .... سیاهه افراد متفرقه ایل زرگر در مازندران، یزد، تبریز، همدان، کردستان، تهران، ورامین و... در دوره ناصرالدین شاه
سند شماره ۵۷: ...
- سند شماره ۵۸: نامه یکی از رجال در موضوع قتل دو نفر میمندی توسط یکی از اتباع زرگر در فارس، (احتمالاً حدود ۱۳۰۴ هـ ق. ۱۲۲
سند شماره ۵۹: قبایله ازدواج عطاییک زرگر با مدینه خاتون، دختر ایمانعلی شاهسون شیخ‌لر، مورخ ۱۶ شعبان ۱۳۰۶ هـ ق. ۱۲۴
سند شماره ۶۰: نامه حاکم قزوین به وزیر داخله درباره ۲۷ نفر از سارقین فراری ایل زرگر، احتمالاً مورخ ۱۳۰۶ هـ ق. ۱۲۷
سند شماره ۶۱: نامه حاکم قزوین به وزیر داخله درباره اعزام داشتن ۲۷ نفر از سارقین ایل زرگر به اردبیل، احتمالاً مورخ ۱۳۰۶ هـ ق. ....
۱۲۸
- سند شماره ۶۲: خلاصه تلگرافات طهران به ولایات؛ فقره پنجم درباره رئیس ایل زرگر، مورخ یکشنبه ۲۰ شعبان ۱۳۰۶ هـ ق. ۱۲۹
سند شماره ۶۳: خلاصه تلگرافات از ولایات به طهران؛ خط فارس - کرمان. فقره هشتم، تلگراف سیف السلطنه به حاجی لطف‌الله
درباره حکم نیابت زرگر به اسم تیمورخان، مورخ ۵ رمضان ۱۳۰۶ هـ ق. ۱۲۹
سند شماره ۶۴: خلاصه تلگرافات طهران به ولایات؛ فقره هفتم، تلگراف به سیف السلطنه درباره نایب ایل زرگر، مورخ پنجشنبه ۸
رمضان ۱۳۰۶ هـ ق. ۱۳۰
- سند شماره ۶۵: عریضه حاکم طالقان به وزیر داخله درباره تعدیات ابن‌علی زرگر و اتباع او به اهالی طالقان، احتمالاً ۱۳۰۶ هـ ق. ۱۳۱
سند شماره ۶۶: عریضه حاکم قزوین در موضوع سکنای علی زرگر در نجم‌آباد قزوین، احتمالاً حدود ۱۳۰۶ هـ ق. ۱۳۵
سند شماره ۶۷: خاطرات اعتمادالسلطنه درباره ادعاهای حسین زرگر، مورخ ۲۷ صفر ۱۳۰۸ هـ ق. ۱۳۶
سند شماره ۶۸: خاطرات اعتمادالسلطنه درباره لخت کردن یکی از صاحب‌منصبان انگلیسی توسط حسین زرگر، مورخ ۵ ربیع‌الثانی
۱۳۰۸ هـ ق. ۱۳۶
- سند شماره ۶۹: صورت مجلس و حکم شرعی میرزا محمد قاسم درباره حل و فصل دعاوی طوایف طالش‌لو و زرگر در موضوع تعلق
قشلاق شیخعلی، مورخ ۱۷ جمادی‌الاول ۱۳۰۸ هـ ق. ۱۳۶
سند شماره ۷۰: نامه فرمانده قراسوران درباره شرارت چند نفر از اتباع ایل زرگر ساکن قریه حصارطهماسب، حدود ۱۳۰۸ هـ ق. ۱۳۹
سند شماره ۷۱: حکم مصطفی قلی‌خان - حاکم اردبیل و مغان - درباره ممنوعیت ورود ایلات به خالک روسیه و تعلق قشلاقات به
طایفه زرگر، مورخ شعبان ۱۳۰۹ هـ ق. ۱۴۱
سند شماره ۷۲: نامه یکی از رجال در موضوع روش عریضه‌نویسی و برخی امور ایل زرگر، حدود ۱۳۱۰ هـ ق. ۱۴۳
سند شماره ۷۳: حکم یکی از رجال خطاب به جوادیبیک - کدخدای طایفه طالش میکائل‌لو - درباره واگذاری مرتع سرمست به
بدل‌بیک، کدخدای ایل زرگر، مورخ جمادی‌الاول ۱۳۱۱ هـ ق. ۱۴۴
سند شماره ۷۴: حکم یکی از رجال درباره تعلق مرتع سرمست به طایفه زرگر، مورخ رمضان ۱۳۱۱ هـ ق. ۱۴۶
سند شماره ۷۵: حکم یکی از رجال عصر ناصری درباره تعلق مراتع یطل قان و سرمست به بدل‌خان سرحددار، کدخدای طایفه زرگر،
حدود ۱۳۱۱ هـ ق. ۱۴۶
- سند شماره ۷۶: حکم سردار وکیل‌الدوله خطاب به حسام‌لشکر - رئیس ایل زرگر و شاهسون - و سفارش درباره ایل زرگر و سکونت آنها
در یورت بیلاقی خودشان، مورخ شوال ۱۳۱۲ هـ ق. ۱۴۹
سند شماره ۷۷: عریضه سیف‌لشکر - حاکم ساوه و ززند - به ناصرالدین‌شاه درباره امور حوزه حکومتی خود و برخی اخبار و مسائل ایل
زرگر، قبل از ۱۳۱۳ هـ ق. ۱۵۰
سند شماره ۷۸: عریضه سیف‌لشکر - حاکم ساوه و ززند - به ناصرالدین‌شاه درباره امور حوزه حکومتی خود و برخی اخبار و مسائل ایل
زرگر، قبل از ۱۳۱۳ هـ ق. ۱۵۴
سند شماره ۷۹: نامه سردار افخم به سیف‌لشکر - حاکم ساوه و قم - درباره تعیین حدود بیلاق ایل زرگر و سایر ایلات و اخذ تعهد از آنها
مبنی بر عدم تجاوز از حدود تعیین شده، مورخ ذیقعد ۱۳۱۳ هـ ق. ۱۵۶
- فصل پنجم: اسناد دوره مظفرالدین‌شاه** ۱۵۹
- سند شماره ۸۰: مباحثه‌نامه: مزرعه کلی بلاغ و زارنچی بلاغی در خوروزلو که توسط رجال طایفه مستعلی بیگلر به بدل‌خان یاور از طایفه
زرگر مغان فروخته شد، مورخ ۱۳۱۴ هـ ق. ۱۵۹
سند شماره ۸۱: اجاره‌نامه منافع و مداخل باغات خالصه عباس‌آباد، اسطور، حصارطهماسب و امین‌آباد شهریار از سال ۱۳۲۶ -

- ۱۱۲۲۳، که بین اقبال الدوله نماینده دیوان اعلی با آقا حسین زرگر و کدخدای عباس آبادی منعقد شد، مورخ جمادی الثانی ۱۲۲۳ ه. ق. ۱۶۲
- سند شماره ۸۲: مبادعه نامه نصف یورت شای خانلو که توسط محمدعلی بیگ بالاییگلو به بدل بیگ و اکبریگ زرگر فروخته شد، مورخ ۴ جمادی الاول ۱۳۱۰ ه. ق. ۱۶۴
- سند شماره ۸۳: مبادعه نامه بخشی از املاک قوشه کهریز عمارتلو که توسط یوسف ادیلو به بدل بیگ زرگر فروخته شد، مورخ ۹ ذیحجه ۱۳۱۰ ه. ق. ۱۶۶
- سند شماره ۸۴: سواد دستخط مظفرالدین شاه مبنی بر سپردن حکومت تهران و حومه و برخی ادارات و قرسوران و ایلات از جمله ریاست ایل زرگر به نظام الملک، مورخ ذی حجه ۱۳۱۵ ه. ق. ۱۶۸
- سند شماره ۸۵: قرارنامه استرداد برخی از خانوارهای فراری ایلات ایران از روسیه، بین بدل خان زرگر و کدخدایان شاهسون اردبیل و مشکین، مورخ ۱۹ رمضان ۱۳۱۶. .... ۱۶۸
- سند شماره ۸۶: مبادعه فروش املاک توسط قتیبرعلی بالاییگلو به حسین آقا پسر حاج محمدعلی زرگر، مورخ ۳ ربیع المولود ۱۳۱۷ ه. ق. ۱۷۱
- سند شماره ۸۷: قبض الواصل پرداخت وجه بابت مالیات ایل زرگر توسط کدخدا عطاییگ زرگر به قلی خان زرگر، مورخ شعبان ۱۳۲۱ ه. ق. ۱۷۳
- سند شماره ۸۸: استشهاد از اهالی محال شهریار درباره تیراندازی مرادحاصل - کدخدای نصیرآباد - و مجروح شدن میرزاقلی زرگر حصارطهماسبی، مورخ ۸ شعبان ۱۳۲۲ ه. ق. ۱۷۳
- سند شماره ۸۹: قرارداد اجاره آبادی های خالصه عباس آباد، اسطور و حصارطهماسب توسط اقبال الدوله - نماینده دیوان اعلی - به آقا حسین زرگر و کدخدای عباس آبادی، مورخ ربیع الاول ۱۳۲۳ ه. ق. ۱۷۹
- سند شماره ۹۰: اجاره نامه منافع و مداخل باغات خالصه عباس آباد، اسطور، حصارطهماسب و امین آباد شهریار از سال ۱۳۲۶ - ۱۳۲۳، که بین اقبال الدوله - نماینده دیوان اعلی - با آقا حسین زرگر و کدخدای عباس آبادی منعقد شد، مورخ جمادی الثانی ۱۳۲۳ ه. ق. ۱۸۱
- سند شماره ۹۱: قبالة ازدواج آقا حسین نایب زرگر و مدینه خانم، دختر ایمان از ایل شاهسون بغدادی، مورخ ذی قعدة ۱۳۲۳ ه. ق. ۱۸۳
- سند شماره ۹۲: مبادعه نامه فروش سه دانگ از املاک آبادی تازه کند از توابع جوادکندی اردبیل توسط جوادبیک طالش میکائیل لو به آقاعلی بیک تاجر اکت تبعه روسیه، مورخ ۲۴ جمادی الاول ۱۳۲۴ ه. ق. ۱۸۵
- فصل ششم: اسناد دوره محمدعلی شاه** ۱۹۱
- سند شماره ۹۳: قبض رسید پرداخت خمس توسط حسن خان زرگر به سید جمال الدین حسینی ابوتابی، مورخ ۲۲ صفر ۱۳۲۵ ه. ق. ۱۹۱
- سند شماره ۹۴: قبالة ازدواج فیض الله - پسر تیمورخان زرگر - و ننه خانم، دختر عطاءالله بیگ زرگر، مورخ ۲۱ شوال ۱۳۲۶ ه. ق. ۱۹۲
- سند شماره ۹۵: سواد حکم صادره از طرف حکومت زاویه حضرت عبدالعظیم برای خدادادخان، رئیس ایل زرگر، مورخ محرم ۱۳۲۷. .... ۱۹۵
- سند شماره ۹۶: نامه قوام الدوله به مستوفی محاسب طهران و تصدیق وی مبنی بر پرداخت حقوق سواره قراسوران از محل مالیات ایل زرگر، مورخ ۱۹ ربیع الاول ۱۳۲۷ ه. ق. ۱۹۷
- سند شماره ۹۷: استشهاد بزرگان ایل زرگر از ریش سفیدان طایفه اینانلو درباره تجاوز ایل شاهسون بغدادی به املاک و مراتع بیلاقات ایل زرگر، مورخ ۵ ربیع الاول ۱۳۲۷ ه. ق. ۱۹۸
- سند شماره ۹۸: استشهاد دوم رجال ایل زرگر از ریش سفیدان ایل اینانلو و خرقان درباره تجاوز ایل شاهسون به بیلاقات ایل زرگر، مورخ ۲۵ ربیع الاول ۱۳۲۷ ه. ق. ۲۰۰
- سند شماره ۹۹: نامه رئیس خالصجات و ایلات دارالخلافة تهران به وزارت مالیه درباره عدم تعلق ایل زرگر به کمیانی خالصجات، مورخ ۲۱ شوال ۱۳۲۷ ه. ق. ۲۰۲
- سند شماره ۱۰۰: عریضه ریش سفیدان ایل زرگر به وزارت مالیه درباره مالیات این ایل مورخ حمل / فروردین ۱۳۲۷ ه. ق. ۲۰۲
- فصل هفتم: اسناد دوره احمدشاه** ۲۰۵

- سند شماره ۱۰۱: قرارداد ساخت قلعه حسین آباد بین یهودیک و آقاحسین بیک زرگر، مورخ محرم ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۰۵
- سند شماره ۱۰۲: قرارداد مصالحه منافع حاصل از زراعت آبادی های عباس آباد، اسطور و حصارطهماسب بین مدیرکل خالصجات تهران و آقاحسین زرگر، مورخ ۲۳ ربیع الاول ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۰۷
- سند شماره ۱۰۳: صورت جمع و خرج مال الاجاره آبادی های حصارطهماسب، عباس آباد و اسطور، جمعی آقاحسین زرگر، مورخ ربیع الاول ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۱۰
- سند شماره ۱۰۴: نامه وزارت داخله به وزارت مالیه درباره شرارت حسین زرگر به پشتیبانی کمپانی خالصجات طهران و دستور وزارت مالیه در این موضوع، مورخ ۱۰ جمادی الثانی ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۱۲
- سند شماره ۱۰۵: نامه رئیس کمپانی خالصجات و ایلات تهران به وزارت مالیه در دفاع از آقاحسین زرگر، مورخ ۲۰ جمادی الثانی ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۱۴
- سند شماره ۱۰۶: نامه وزارت مالیه به اداره کمپانی خالصجات طهران درباره شرارت های حسین زرگر به پشتیبانی کمپانی خالصجات طهران، مورخ ۱۸ جمادی الثانی ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۱۷
- سند شماره ۱۰۷: حکم وزیر داخله به حکومت ساوه و زرنند درباره مداخله ایل شاهسون در مراتع ایل زرگر، مورخ ۲۶ جمادی الآخر ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۱۸
- سند شماره ۱۰۸: نامه وزارت مالیه به اداره خط عراق وزارت مالیه درباره تعیین مالیات سالیانه ایل زرگر، مورخ ۵ رمضان ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۲۰
- سند شماره ۱۰۹: مصالحه نامه منافع آبادی کردزار شهریاری بین امین دواب و آقاحسین زرگر، مورخ ۶ رمضان ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۲۱
- سند شماره ۱۱۰: نامه کابینه وزارت مالیه به اداره خط عراق و پاسخ سعدالسلطنه درباره مالیات ایل زرگر، مورخ رمضان ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۲۴
- سند شماره ۱۱۱: سواد نامه مظفرخان زرگر به وزارت مالیه و پیشنهاد پرداخت مالیات ایل زرگر از طریق ژاندارمری، مورخ ۱۷ رمضان ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۲۶
- سند شماره ۱۱۲: نامه اداره خط عراق وزارت مالیه به وزیر مالیه درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۴ شوال ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۲۸
- سند شماره ۱۱۳: نامه اداره خط عراق وزارت مالیه به هیئت کمپانی خالصجات درباره تفاوت عمل ایل زرگر، مورخ ۱۸ شوال ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۳۰
- سند شماره ۱۱۴: نامه قوام الدوله - وزیر داخله - به وزارت مالیه درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۳ ذیحجه ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۳۱
- سند شماره ۱۱۵: سواد عرض حال طایفه زرگر به حکومت تهران در موضوع مالیات ایل زرگر، احتمالاً مورخ ۱۴ قوس (آذر) ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۳۳
- سند شماره ۱۱۶: سواد نامه حکومت طهران به وزارت داخله مبنی بر ارسال عرض حال ایل زرگر در موضوع مالیات ایل، مورخ ۱۴ قوس ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۳۵
- سند شماره ۱۱۷: نامه وزارت مالیه به اداره خزانه درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۱۲ ذیحجه ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۳۶
- سند شماره ۱۱۸: نامه رئیس خزانه به وزارت مالیه درباره مالیات ایل زرگر مورخ ۹ جدی ۱۳۲۸ هـ.ق. ۲۳۷
- سند شماره ۱۱۹: نامه اداره تحریرات مرکزی وزارت مالیه به حکومت تهران درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۱۲ محرم ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۳۹
- سند شماره ۱۲۰: نامه کفیل الدوله - حاکم دارالخلافه طهران - به وزیر مالیه در موضوع مالیات ایل زرگر، مورخ ۱۶ محرم ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۴۱
- سند شماره ۱۲۱: نامه کفیل حکومت دارالخلافه طهران به وزیر مالیه در موضوع مالیات ایل زرگر، مورخ ۷ ربیع الاول ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۴۳
- سند شماره ۱۲۲: سواد مشروحه معزالدوله - رئیس ایل زرگر - به حاکم تهران در موضوع مالیات این ایل، مورخ ۷ ربیع الاول ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۴۴
- سند شماره ۱۲۳: نامه اداره تحریرات مرکزی به حاکم تهران در موضوع مالیات ایل زرگر، مورخ ۱۲ ربیع الاول ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۴۷
- سند شماره ۱۲۴: نامه حاکم تهران به وزیر مالیه در موضوع مالیات ایل زرگر، مورخ ۵ ربیع الثانی ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۴۸
- سند شماره ۱۲۵: نامه رئیس خزانه مملکتی به وزارت مالیه درباره سوابق مالیات ایل زرگر، مورخ ۹ جوزای ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۵۰
- سند شماره ۱۲۶: نامه رئیس خزانه به وزارت مالیه درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۱۸ جوزای (خرداد) ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۵۲
- سند شماره ۱۲۷: نامه سعدالسلطنه به اداره خزانه درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۲۲ جوزا (خرداد) ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۵۴
- سند شماره ۱۲۸: نامه اداره خط عراق به حاکم تهران درباره بدهی مالیاتی ایل زرگر، مورخ ۱۰ سرطان (تیر) ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۵۵

- سند شماره ۱۲۹: نامه یکی از رجال به وزارت مالیه و سفارش درباره قلی خان - رئیس ایل زرگر - و حل مشکل مالیات اضافه این ایل، مورخ جدی / دی ۱۳۲۹. .... ۲۵۷
- سند شماره ۱۳۰: نامه کمپانی خالصجات و ایلات تهران به حاکم تهران درباره بدهی حسین زرگر به کمپانی و تمدید اجاره دهاات به شرط پرداخت و تسویه مال الاجاره، مورخ ۴ صفر ۱۳۲۹. .... ۲۵۹
- سند شماره ۱۳۱: شکایت بصیرالممالک عضدی به وزارت مالیه درباره فراری دادن رعایای شرف آباد شهریار با اسکان یافتن زرگر در آن آبادی، مورخ ۴ رجب / ۹ سرطان ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۶۰
- سند شماره ۱۳۲: نامه بصیرالممالک عضدی به وزارت مالیه درباره مالیات مزرعۀ شرف آباد شهریار، مورخ ۲۰ رمضان / ۲۹ سنبله (شهریور) ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۶۳
- سند شماره ۱۳۳: نامه اداره کابینه وزارت مالیه به خزانه دار کل درباره مالیات مزرعۀ شرف آباد شهریار، مورخ ۲۰ رمضان / ۲۹ سنبله (شهریور) ۱۳۲۹ هـ.ق. ۲۶۵
- سند شماره ۱۳۴: عریضه رؤسای ایل زرگر شهریار به وزارت مالیه درباره مالیات، مورخ ۷ برج حمل ۱۳۳۰ هـ.ق. ۲۶۶
- سند شماره ۱۳۵: نامه سعدالسلطنه - رئیس اداره خط عراق وزارت مالیه - به رعایای ایل زرگر، مورخ ۷ برج حمل (فروردین) ۱۳۳۰ هـ.ق. ۲۶۸
- سند شماره ۱۳۶: عریضه رجال ایل زرگر به وزارت مالیه درباره مالیات این ایل، مورخ برج حمل (فروردین) ۱۳۳۰ هـ.ق. ۲۶۹
- سند شماره ۱۳۷: نامه سعدالسلطنه به اداره خزانه داری کل درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۱۹ حمل (فروردین) ۱۳۳۰ هـ.ق. ۲۷۰
- سند شماره ۱۳۸: نامه ریاست وزرا به وزارت مالیه و سفارش درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۲۷ محرم ۱۳۳۰. .... ۲۷۱
- سند شماره ۱۳۹: نامه سعدالسلطنه - وزیر مالیه - به رئیس الوزرا درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۲ دلو (بهمن) ۱۳۳۰ هـ.ق. ۲۷۲
- سند شماره ۱۴۰: عرض حال ریش سفیدان ایل زرگر به حاکم تهران درباره مالیات این ایل، مورخ ۱۶ حوت (اسفند) / ۱۳ ربیع الاول ۱۳۳۰ هـ.ق. ۲۷۳
- سند شماره ۱۴۱: نامه کفیل الدوله - حاکم تهران - به وزارت مالیه مبنی بر ارسال سواد عریضه ریش سفیدان ایل زرگر، مورخ ۱۲ حوت (اسفند) / ۱۲ ربیع الاول ۱۳۳۰. .... ۲۷۶
- سند شماره ۱۴۲: سواد عرضی حال ریش سفیدان ایل زرگر به حکومت دارالخلافه طهران درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۱۲ ربیع الاول ۱۳۳۰ هـ.ق. ۲۷۷
- سند شماره ۱۴۳: نامه وزارت مالیه به اداره خزانه مرکزی درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۱۶ حوت (اسفند) ۱۳۳۰. .... ۲۷۸
- سند شماره ۱۴۴: نامه محمدتقی بختیاری - ملقب به ضیاءالسلطان - به وزارت مالیه درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۲۶ حوت ۱۳۳۰ هـ.ق. ۲۷۹
- سند شماره ۱۴۵: نامه اداری مدیرکل وزارت مالیه به اداره خزانه مرکزی درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۲۶ حوت (اسفند) ۱۳۳۰ هـ.ق. ۲۸۲
- سند شماره ۱۴۶: مصالحه بین نصرت خانم و همسرش - حسین بیک زرگر - در موضوع مهریه، طلاق و حضانت فرزند، مورخ ۴ ربیع الثانی ۱۳۳۱ هـ.ق. ۲۸۳
- سند شماره ۱۴۷: سواد مصالحه نامه فروش دودانگ قریه توفی مغان که توسط بدل خان زرگر و مشهدی اسدالله به سرخان بیک فروخته شد، مورخ شعبان ۱۳۳۱ هـ.ق. ۲۸۶
- سند شماره ۱۴۸: انتخاب بدل خان زرگر سرحددار از طرف چند نفر از طایفه قره قاسملو به عنوان وکیل خود برای حل و فصل دعاوی خود با وراث میرزامحسن مجتهد در موضوع املاک آبادی کرجان، مورخ ۱۵ شوال ۱۳۳۱ هـ.ق. ۲۸۹
- سند شماره ۱۴۹: مباحثه نامه املاک قشلاق پوتولقان از توابع بیله سوار که توسط قربانقلی اودیلو به بدل خان زرگر فروخته شد، مورخ ۲۷ شوال ۱۳۳۱ به بعد. ۲۹۱
- سند شماره ۱۵۰: سواد حکم قوام الدوله - حاکم تهران - مبنی بر انتصاب خدادادخان - معاون التولیه حضرت عبدالعظیم - به مقام رئیس ایل زرگر، مورخ ۵ رجب ۱۳۳۲ هـ.ق. ۲۹۴
- سند شماره ۱۵۱: نامه اداره کابینه شعبه مرکز وزارت مالیه به اداره خزانه درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۱۷ رمضان ۱۳۳۲ هـ.ق. ۲۹۵
- سند شماره ۱۵۲: استشهاد آقا حسین زرگر از اهالی شهریار درباره تخریب قلعه حسین آباد توسط حسینعلی خان شاهسون، مورخ ۲ صفر ۱۳۳۳ هـ.ق. ۲۹۶

سند شماره ۱۵۳: سواد قبض دریافت وجه توسط میرزاآقا زرگر و عریضه کرلایی نعمت‌اله و قدیرخان علیه رشیدالسلطان - حاکم سابق شهریار- در موضوع ادعای قیمت یک رأس اسب، مورخ ۲۱ ذی‌حجه ۱۲۲۳ هـ. ق. ۳۰۲

سند شماره ۱۵۴: سواد مکتوب رشیدالسلطان - حاکم سابق شهریار- به حکومت سمنان، شاهرود، بسطام و دامغان در موضوع دعاوی میرزاآقا زرگر با رشیدالسلطان، مورخه ۲۷ ثور (اردیبهشت) ۱۳۳۴ هـ. ق. ۳۰۴

سند شماره ۱۵۵: نامه حاکم شاهرود، دامغان، سمنان و بسطام به وزارت داخله درباره ابلاغ دستخط وزیر به نامبرده و ارسال جواب رشیدالسلطان درباره شکایت رعایای ایل زرگر از نامبرده، مورخ ۷ برج جوزا (خرداد) ۱۳۳۴ هـ. ق. ۳۱۱

سند شماره ۱۵۶: نامه وزارت داخله به وزارت مالیه درباره شکایت رعایای ایل زرگر از رشیدالسلطان و اقدامات حکومت سمنان و شاهرود درباره وی، مورخ ۶ شهر شعبان / ۲۳ جوزا (خرداد) ۱۳۳۴ هـ. ق. ۳۱۳

سند شماره ۱۵۷: نامه رئیس مالیات ایالت تهران به ابوالقاسم میرزا - امین مالیه شهریار- درباره حقوق محقق السلطنه - حاکم شهریار- و عدم ارتباط آن با دعاوی برخی از اتباع ایل زرگر با حاکم سابق شهریار، مورخ ۲۹ جوزا (خرداد) ۱۳۳۴ هـ. ق. ۳۱۴

سند شماره ۱۵۸: سواد نامه امین مالیه شهریار به کدخدا عباسقلی، نعمت‌اله و قدیرخان زرگر درباره ادعای آنها راجع به رشیدالسلطان حاکم قبلی شهریار، مورخ ۱۱ / ۱۳۳۵ (آبان) ۱۲۹۵ هـ. ش. ۳۱۶

سند شماره ۱۵۹: قبالة ازدواج فیض‌الله پسر تیمورخان زرگر با گوهر خانم، دختر حسین زرگر، مورخ ۲۶ ذی‌عده ۱۳۳۵ هـ. ق. ۳۱۷

سند شماره ۱۶۰: مصالحه نامه فروش یک باب عمارت و ملحقات آن در قریه اسطور توسط حاج رضایات به ذبیح‌الله، مورخ ۴ ربیع‌الثانی ۱۳۳۶ هـ. ق. ۳۱۹

سند شماره ۱۶۱: نامه وزیر مالیه به موسیو میستر - رئیس اداره خالصجات و مدیر اداره ارزاق عمومی - درباره ترتیب وسایل حمل و نقل و قرار گرفتن کلیه ایلات اطراف تهران و قم تحت اطاعت اداره ارزاق، مورخ ۱۲ صفر / ۲۵ عرق ۱۳۳۷ هـ. ق. ۳۲۱

سند شماره ۱۶۲: نامه وزیر مالیه به ریاست وزرا درباره پیشنهاد موسیو میستر - رئیس اداره خالصجات و ارزاق عمومی - در خصوص ترتیب وسایل حمل و نقل و قرار گرفتن ایلات اطراف تهران و قم تحت اطاعت اداره ارزاق، مورخ ۱۲ صفر / ۲۵ عرق ۱۳۳۷ هـ. ق. ۳۲۱

سند شماره ۱۶۳: ذمه نامه حاج محمدحسن زرگر تهرانی مبنی بر بدهی یک صد تومان وجه به محمدتقی چایچی، مورخ شعبان ۱۳۳۷ هـ. ق. ۳۲۳

سند شماره ۱۶۴: قبالة ازدواج کدخدا عزیزخان - پسر عطاء‌الله زرگر - با زرین تاج خانم، دختر رشیدخان زرگر، مورخ ۲۶ ربیع‌الثانی ۱۳۳۸ هـ. ق. ۳۲۶

سند شماره ۱۶۵: نامه اداره مدعی عمومی وزارت عدلیه به وزارت عدلیه درباره دستگیری اجاقعلی زرگر به اتهام شرکت در عملیات نایب حسین کاشی، مورخ ۱۷ شهر جمادی‌الثانی ۱۳۳۸ هـ. ق. ۳۲۸

سند شماره ۱۶۶: ذمه نامه، بیع شرط و اقرارنامه بین علی اکبر بیات شهرآبادی و کدخدا عباسقلی زرگر، مورخ ۵ رمضان ۱۳۳۸ هـ. ق. ۳۳۰

سند شماره ۱۶۷: قبض پرداخت جریانه یک قطعه باغچه واقع در قریه کهریزک توسط کدخدا عباسقلی زرگر به نایب محمدعلی بیگ، گماشته انتخاب السلطنه، مورخ ۲۴ محرم ۱۳۳۹ هـ. ق. ۳۳۲

سند شماره ۱۶۸: نامه انتخاب السلطنه به اداره مالیه تهران درباره دو سنگ حقایه قریه دهک شهریار، مورخ ۲۵ محرم ۱۳۳۹ / ۱۷ میزان (مهر) ۱۲۹۹ هـ. ش. ۳۳۳

سند شماره ۱۶۹: نامه فرخ السلطان خلیفی مشیری به یکی از رجال و سفارش درباره انتخاب السلطنه در موضوع حقایه و عایدات دهک و گله کهریز، مورخ ۲۵ ربیع‌الاول ۱۳۳۹ هـ. ق. ۳۳۴

سند شماره ۱۷۰: نامه انتخاب السلطنه به ریاست کل مالیات و خالصجات و ارزاق عمومی ایالت تهران درباره مالیات گله کهریز و دهک شهریار، مورخ ۲۱ ربیع‌الثانی ۱۳۳۹ هـ. ق. ۳۳۶

سند شماره ۱۷۱: نامه انتخاب السلطنه به رئیس کل مالیات و خالصجات و ارزاق عمومی ایالت تهران در موضوع حقایه قریه دهک به استناد اسناد قدیمی، مورخ ۲۲ ربیع‌الثانی ۱۳۳۹ هـ. ق. ۳۳۸

سند شماره ۱۷۲: سواد مراسله وزارت مالیه به وزارت جنگ درباره مالیات و بنیچه قرای دهک و گله کهریز، مورخ سوم اسد ۱۳۳۹ هـ. ق. ۳۴۲

سند شماره ۱۷۳: استشهاد مالک املاک دهک از اهالی آبادی‌های شهریار درباره سهم حقایه قریه دهک از رودخانه کرج، احتمالاً در

- سال ۱۳۳۹ هـ ق..... سند شماره ۱۷۴: نامه انتخاب السلطنه به اداره کل مالیات و خالصجات و ارزاق عمومی تهران درباره مالیات قرای دهک و گله کهریز
شهریار، مورخ ۲۴ جمادی الاول ۱۳۴۰ هـ ق..... سند شماره ۱۷۵: قبض رسید دریافت وجه مالیات جریبانه قلمستان از کدخدا عباسقلی زرگر توسط انتخاب السلطنه، مورخ
جمادی الثاني ۱۳۴۰ هـ ق..... سند شماره ۱۷۶: نامه انتخاب السلطنه به رئیس کل خالصجات مملکتی و مالیات و ارزاق عمومی در موضوع اضافه مالیات قریه دهک
شهریار، مورخ ۱۲ ذیقعدہ ۱۳۴۰ هـ ق..... سند شماره ۱۷۷: سواد نامه انتخاب السلطنه به وزارت مالیه مبنی بر تعدیل در بنیچه نقدی آبادهای دهک و گله کهریز، مورخ
۲۸ ذی قعدہ ۱۳۴۰ هـ ق..... سند شماره ۱۷۸: سواد صورت وضعیت خانوارهای رعیت آبادی دهک بنا به گزارش عبدالله خان سرتیپ، حاکم نظامی شهریار، مورخ
۲۱ ذی حجه ۱۳۴۰ هـ ق..... سند شماره ۱۷۹: قبض رسید پرداخت مالیات قریه حصار توسط عزیزالله زرگر به کدخدا عباسقلی زرگر، مورخ ۱۰ قوس (آذر) ۱۳۰۰
شمسی..... سند شماره ۱۸۰: نامه انتخاب السلطنه به اداره کل خالصجات درباره پرداخت حقایق بهاره قریه دهک، مورخ ۷ ربیع المولود ۱۳۴۱
هـ ق..... سند شماره ۱۸۱: قبض رسید پرداخت مالیات قریه کوشک توسط عزیزالله زرگر به کدخدا عباسقلی زرگر، مورخ ۲۴ برج سرطان
(تیر) ۱۳۴۱ هـ ق..... سند شماره ۱۸۲: قبض رسید پرداخت مالیات توسط محمد حنیفه زرگر به کدخدا عباسقلی زرگر، مورخ ۲۴ برج سرطان (تیر) ۱۳۴۱
هـ ق..... سند شماره ۱۸۳: قبض رسید پرداخت مالیات توسط فتح الله زرگر و یکی از بستگانش به کدخدا عباسقلی زرگر، مورخ اول میزان (مهر)
۱۳۴۱ هـ ق..... سند شماره ۱۸۴: نامه اداره کل خالصجات مملکتی به آقابالاخان مباشر مبنی بر تفتیش درباره نحوه دریافت مالیات بلوکات شهریار و
سواجیلغ توسط عباسقلی بیگ زرگر، مورخ ۱۳/۱۰/۱۳۰۲ ه. ش..... سند شماره ۱۸۵: صورت مالیات دریافتی از طایفه احمدی ساکن قشلاق قزوین توسط کدخدا عباسقلی مورخ ۲۲ جدی (دی) ۱۳۴۲
هـ ق / ۱۳۰۲ ه. ش..... سند شماره ۱۸۶: گزارش آقابالاخان مباشر به اداره مالیه شهریار درباره نحوه دریافت مالیات بلوکات شهریار و سواجیلغ توسط
عباسقلی خان زرگر، مورخ ۱۹ دلو (بهمن) ۱۳۰۲ ه. ش..... سند شماره ۱۸۷: صورت مالیات طایفه دریافتی عباسقلی بیگ زرگر از طایفه احمدی ایل زرگر در سال تنگوزئیل (۴ شوال ۱۳۴۱-
شعبان ۱۳۴۲) ۱۳۴۲ هـ ق..... سند شماره ۱۸۸: صورت مالیات طایفه دریافتی عباسقلی بیگ زرگر از زرگرهای شهریار در سال ۱۳۴۲ هـ ق..... سند شماره ۱۸۹: سواد قبض رسید پرداخت مالیات توسط حاجعلی زرگر، مورخ ۱۳۴۲ هـ ق..... سند شماره ۱۹۰: قبض رسید پرداخت مالیات توسط بیت الله زرگر، مورخ ۱۳۴۲ هـ ق..... سند شماره ۱۹۱: قبض رسید پرداخت مالیات توسط آقامعلی و قدیمعلی زرگر به اداره مالیه شهریار، مورخ ۱۳۴۲ هـ ق..... سند شماره ۱۹۲: قبض رسید پرداخت مالیات توسط مشهدی حنیفه زرگر، مورخ ۱۳۴۲ هـ ق..... سند شماره ۱۹۳: نامه رئیس کل اداره مالیات ایالت تهران به اداره عایدات داخلی درباره مالیات زرگرهای کوچنده از شهریار به قزوین،
مورخ ۱۶ برج حمل (فروردین) ۱۳۰۳ ه. ش..... سند شماره ۱۹۴: نامه رئیس کل عایدات داخلی وزارت مالیه به اداره مالیه قزوین درباره مالیات زرگرهایی که از شهریار به قزوین کوچ
کردند، مورخ ۳۰ حمل (فروردین) ۱۳۰۳ ه. ش..... سند شماره ۱۹۵: قبض رسید پرداخت مالیات توسط حنیفه زرگر و بستگانش به رضا مباشر، مورخ ۹ میزان (مهر) ۱۳۴۳ هـ ق..... سند شماره ۱۹۶: قبض رسید پرداخت مالیات توسط حاجعلی زرگر و بستگانش به رضا مباشر، مورخ ۹ برج میزان (مهر) ۱۳۴۳ هـ ق.....
۳۸۲.....

سند شماره ۱۹۷: قبض رسید پرداخت مالیات توسط حنیفه زرگر و بستگانش به رضا مباشر، مورخ ۹ برج میزان (مهر) ۱۳۴۳ ه.ق.	۳۸۴
سند شماره ۱۹۸: قبض رسید پرداخت مالیات توسط اشرف زرگر به رضا مباشر، مورخ ۹ برج میزان (مهر) ۱۳۴۳ ه.ق.	۳۸۵
سند شماره ۱۹۹: قبض رسید پرداخت مالیات توسط اسد زرگر به رضا مباشر، مورخ ۹ برج میزان (مهر) ۱۳۴۳ ه.ق.	۳۸۶
سند شماره ۲۰۰: نامه رئیس کل مالیات ایالت تهران به اداره کل عایدات داخلی درباره مالیات ایل زرگر ساکن شهریار، مورخ ۲۳ جدی (دی) ۱۳۰۳ ه.ش.	۳۸۶
سند شماره ۲۰۱: نامه رئیس اداره مالیه تهران به اداره کل عایدات داخلی - مستقیم در موضوع اعلام مالیات قطعی ایل زرگر، مورخ ۸ حوت (اسفند) ۱۳۴۳ ه.ق.	۳۸۹
سند شماره ۲۰۲: عریضه زرگرهای قزوین به وزارت مالیه و شکایت از امین مالیه شهریار به دلیل درخواست مالیات اشخاص فوت شده، مورخ ۱۵ حوت (اسفند) ۱۳۰۳ ه.ق.	۳۹۰
سند شماره ۲۰۳: نامه دایره جمع به دایره ممیزی وزارت مالیه درباره مالیات ایل زرگر، مورخ ۱۷ حوت (اسفند) ۱۳۰۳ ه.ش.	۳۹۱
سند شماره ۲۰۴: عریضه زرگرهای شهریار به اداره عایدات داخلی وزارت مالیه، مورخ حوت (اسفند) ۱۳۰۳ ه.ش. / غره شعبان ۱۳۴۳ ه.ق.	۳۹۲
سند شماره ۲۰۵: نامه زرگرهای قزوین به مجلس شورای ملی و اعتراض به درخواست مالیات افراد متوفی از سوی اداره مالیه شهریار، قبل از ۲۲ اسفند ۷ شعبان ۱۳۴۳ ه.ق.	۳۹۵
سند شماره ۲۰۶: سواد عریضه محمد حنیفه زرگر به مجلس شورای ملی و اعتراض به درخواست مالیات افراد متوفی از سوی امین مالیه شهریار، مورخ ۷ شعبان ۱۳۴۳ ه.ق.	۳۹۶
سند شماره ۲۰۷: نامه رئیس مجلس شورای ملی به وزارت مالیه درباره شکوائیه زرگرهای قزوین از امین مالیه شهریار در موضوع مالیات اشخاص فوت شده، مورخ ۲۷ حوت (اسفند) ۱۳۰۳ ه.ش.	۳۹۹
سند شماره ۲۰۸: نامه رئیس مجلس شورای ملی به وزارت مالیه مبنی بر رسیدگی به عرض حال ایل زرگر قزوین در موضوع مالیات، مورخ ۲۷ حوت (اسفند) ۱۳۰۳ ه.ش.	۴۰۰
سند شماره ۲۰۹: صورت مالیات و نفرات ایل زرگر در آبادی های مختلف شهریار و قزوین طبق نوشته مباشر و ایل بیگی ایل زرگر در سال ۱۳۴۳ ه.ق.	۴۰۱
بخش سوم: سنگ قبرها، مهرها و عکس های رجال زرگر	۴۰۵
فصل هشتم: سنگ قبرهای بزرگان و رجال ایل زرگر	۴۰۷
مقدمه	۴۰۷
تصاویر سنگ قبر	۴۰۸
۱. جاشی خانم دختر الله مرادبیک زرگر	۴۰۸
۲. بارینر (بارونی) پسر علی وردی بیک زرگر	۴۰۹
۳. امیدعلی پسر علی وردی زرگر	۴۱۰
۴. شهید انقلاب مشروطه حسین بیک پسر ملک حسین بیک زرگر	۴۱۱
۵. آقا حسین پسر میرزا حسین زرگر	۴۱۳
۶. پاشاخان پسر گونش بیگ زرگر	۴۱۴
۷. کرم بیک پسر کربلایی شاهوردی زرگر	۴۱۵
۸. عربعلی پسر لطفعلی زرگر	۴۱۶
فصل نهم: نقش مهرهای بزرگان و رجال ایل زرگر	۴۱۷
مقدمه	۴۱۷
جدول نقش مهرهای رجال زرگر در دوره قاجار	۴۱۸
فصل دهم: عکس های قدیمی برخی از رجال ایل زرگر	۴۲۳

پیشگفتار

اثر حاضر با هدف معرفی اسناد ایل زرگر در دوره قاجار گردآوری شد و جلد اول اسناد تاریخی این ایل است. امید است که به فضل الهی، مجلدات بعدی آن نیز به مرور تنظیم و منتشر شود. همان گونه که در عنوان این اثر نیز ذکر شد، گردآوری اسناد تاریخی ایل زرگر کار طاقت فرسایی بود که با شور و شوق فراوان و زایدالوصفی به انجام رسید. اثر حاضر نتیجه یک کار جمعی و مشترک است. لذا یادآوری چند نکته در ارتباط با تألیف این اثر و ذکر حقوق معنوی هریک از پدیدآورندگان ضروری به نظر می‌رسد:

طرح اولیه گردآوری اسناد و تألیف کتاب

طرح اولیه گردآوری اسناد و تألیف این اثر حاصل رؤیاهایی است که مدت‌ها در ذهن داشتم و تلاش کردم تا اندک‌اندک این اسناد را گردآوری و بازخوانی کنم. برای انجام این کار مجبور شدم سفرهای متعددی به اقصی نقاط کشور بکنم تا هر جا نشانی از اسناد مربوط به تاریخ و فرهنگ ایل زرگر است را جمع‌آوری کنم. با توجه به علاقه وافر من به تاریخ، فرهنگ و اصالت قومی خود، از هر کوششی دریغ نکردم چرا که احساس می‌کنم این وظیفه هر کسی است که برای حفظ هویت خود تلاش کند؛ چرا که هویت امروز ما ریشه در تاریخ و فرهنگ گذشته‌مان دارد. همه اسناد و آثاری که در این مجموعه منتشر و معرفی می‌شود، جملگی در طی چند سال از سازمان‌های رسمی مانند سازمان اسناد ملی ایران و مجموعه‌های ناشناخته طوایف متعدد و

وابستگان این ایل در آبادی‌ها و مناطق مختلف ایران گردآوری شده است. لذا مجبور شدم به اغلب آبادی‌ها و مناطقی که وابستگان این ایل در آنجا سکونت دارند سفر کنم و با بیشتر بزرگان و رجال این ایل در مناطق مختلف ملاقات و با آنها درباره تاریخ و فرهنگ قومی خود مباحثه کنم. بدین ترتیب، اطلاعات و اسناد فراوانی در این زمینه به دست آمد که بخشی از آنها در این جلد منتشر می‌شود و عمده آنها در جلد دوم با عنوان *ایل زرگر: تاریخ و فرهنگ* انتشار خواهد یافت.

بررسی اسناد و اطلاعات گردآوری شده

اسناد گردآوری شده، شامل بیش از یک هزار نسخه سند تاریخی مرتبط با پیشینه و وقایع ایل زرگر در دوره قاجار و پهلوی و چند مجلد از دفاتر یادداشت‌های روزانه برخی از رجال این ایل تا دهه چهل شمسی است. این اسناد در حد توان مطالعه و بررسی گردید و متن آنها خوانده و بازنویسی شد.

باتوجه به کثرت و تنوع اسناد و آثار مورد بحث و گستردگی موضوعات مرتبط با فرهنگ، تاریخ و زبان این ایل به این نتیجه رسیدم که انتشار همه اسناد مورد بحث و پرداختن به تاریخ، فرهنگ و زبان ایل زرگر در یک مجلد ناممکن است. لذا بر آن شدم که طرح مذکور را در سه مرحله به اجرا آورم و نتیجه آن در قالب سه اثر مرتبط با هم منتشر شوند. در مجلد نخست، اسناد دوره قاجار که بیش از ۲۰۰ نسخه است منتشر می‌شود. در جلد دوم این مجموعه، بر اساس مطالعات انجام شده و اسناد جمع‌آوری شده، به معرفی تاریخ و فرهنگ ایل زرگر خواهیم پرداخت. اسناد مربوط به دوره پهلوی نیز احتمالاً در جلد سوم این مجموعه معرفی و بررسی خواهند شد.

طبقه‌بندی و بازخوانی اسناد

با عنایت به این مقدمات و تصمیمات برای عملی شدن این طرح، ابتدا همه مطالعاتی که انجام شده بود مجدداً بازبینی شد. در قدم اول، اسناد به لحاظ تاریخی تفکیک و طبقه‌بندی شد. قرائت‌های قبلی اسناد با اصل نسخه‌ها مقابله و اشکالات موجود رفع شد. همچنین اسناد نویافته نیز قرائت شد. اسناد زیادی نیز فاقد تاریخ، مهر و نشان پدیدآورندگان و مخاطبان بود که این مورد نیز نیاز به بررسی منابع تاریخی و مقابله متن اسناد مورد بحث با یکدیگر داشت؛ این اشکالات نیز تا حد امکان برطرف گردید و متن کامل اسناد دوره قاجار برای انتشار آماده شد.

معرفی محتوای اثر

اثر حاضر شامل سه بخش اصلی و ده فصل فرعی است: بخش اول شامل مقدمه و کلیات است و در دو فصل به شرح ذیل تنظیم شده است. در فصل اول به اجمال با اسناد تاریخی این ایل آشنا خواهیم شد. مباحث مقدماتی آن شامل آشنایی با منابع انتخاب اسناد، مقدمه‌ای درباره طبقه‌بندی اسناد و معرفی اسناد این مجموعه است. در ادامه به انواع اسناد شناخته شده مرتبط با این ایل بر اساس تقسیمات مرسوم در سندشناسی اشاره خواهد شد. در این مبحث خواهیم گفت که چه میزان از اسناد معرفی شده دیوانی است و توسط چه شخصیت‌هایی و درباره چه موضوعاتی تنظیم شده است. اهم عنوان‌های آنها شامل فرمان‌ها و رقم‌های شاهان و شاهزادگان، احکام سایر رجال و حکام محلی، روزنامه‌ها و گزارش‌های حکام درباره ایل، عرایض حکام محلی به شاهان و رجال درباری، تلگراف‌ها، اسناد مالیاتی، نامه‌های اداری دیگر، اسناد مرتبط با اسکان و تخته‌قاپوی ایل در دوره قاجار و سایر مکاتبات است. در ادامه به معرفی گروه دوم از اسناد که شامل اسناد شرعی است پرداخته می‌شود. در این مبحث، التزام‌نامه‌ها، قراردادهای، مبایعه‌نامه‌ها، مصالحه‌نامه‌ها، عقدنامه‌ها (قباله‌های ازدواج)، طلاق‌نامه‌ها، استشهاد و استعمال محلی و سایر اسناد شرعی معرفی می‌شود. فصل دوم نیز شامل یک مقدمه کوتاه درباره روش بازخوانی متن اسناد است. در این فصل از چگونگی تصحیح برخی از اشکالات موجود در متن و جزئیات آن بحث می‌شود.

بخش دوم مجلد حاضر شامل متن و تصویر اسناد تاریخی ایل زرگر در دوره قاجار است و در پنج فصل تنظیم شده است. در این بخش متن بازخوانی شده اسناد تاریخی مرتبط با پیشینه این ایل در دوره قاجار ارائه می‌شود. اسناد مذکور به ترتیب تاریخ کتابت و به تفکیک دوره سلطنت شاهان قاجار تنظیم شده است. همان‌گونه که در ادامه خواهیم دید، بیشتر اسناد موجود از نوع دیوانی بوده و به مکاتبات دولتی بین رجال حکومت و صاحب‌منصبان ایل اختصاص دارد و معدودی نیز اسناد شرعی است.

در فصل سوم، متن چهار سند تاریخی مرتبط با ایل زرگر در دوره فتحعلی‌شاه و محمدشاه قاجار عرضه می‌شود. فصل چهارم به اسناد تاریخی مرتبط با ایل زرگر در دوره ناصرالدین‌شاه اختصاص دارد و متن حدود ۶۰ سند این دوره در پنج بخش به تفکیک هر دهه ارائه می‌شود. در فصل پنجم به اسناد دوره مظفرالدین‌شاه می‌پردازیم و متن بیش از ۱۰ سند را مرور خواهیم نمود.

فصل ششم به ۱۰ سند دوره محمدعلی شاه می‌پردازد و در فصل هفتم نیز اسناد دوره احمدشاه و اواخر دوره قاجار را مرور خواهیم نمود. لازم به یادآوری است که حدود یک صد نسخه از اسناد ایل زرگر مربوط به این دوره است و حدود ۵۶ درصد کل اسناد را شامل می‌شود. اسناد این فصل نیز بر اساس چند دوره تاریخی مانند قبل از تاج‌گذاری احمدشاه، از تاج‌گذاری او تا پایان جنگ جهانی اول، دوره انحطاط قاجار و دوره به قدرت رسیدن رضاخان مربوط می‌شود. اما بخش سوم کتاب حاضر شامل سه فصل در معرفی سنگ قبرها، مهرها و عکس‌های رجال این ایل به شرح زیر است: در فصل هشتم، تعدادی از سنگ قبرهای برخی از رجال این ایل که تاکنون از گزند حوادث مصون مانده‌اند معرفی و متن آنها خوانده شد. فصل نهم به معرفی مهرهای رجال و بزرگان ایل زرگر اختصاص دارد. در این فصل مهر تعداد زیادی از این رجال که در متن اسناد درج شده بود به ترتیب تاریخ ساخت مهر معرفی شدند و ضمن درج تصاویر مهرها، متن آنها نیز بازخوانی شد. در نهایت، در فصل دهم نیز تعدادی از عکس‌های قدیمی بزرگان این ایل درج و مختصراً معرفی شدند.

به علاوه، مایلم از اعضای خانواده خود نیز که در این کار بسیار مساعدت کردند و سختی‌های زیادی را تحمل کردند تا کار به سرانجام برسد صمیمانه تشکر می‌کنم.

در پایان لازم می‌دانم به این نکته اشاره کنم که آقایان امین نعیمایی عالی و محمدصادق ابراهیمیان برای تنظیم اسناد ارائه شده در کتاب حاضر و بازخوانی برخی از آنها زحمات فراوانی کشیدند. بدینوسیله از آنها قدردانی می‌شود. همچنین لازم است از مدیر مسئول نشر لوگوس، دکتر سید علی اصغر سلطانی، که برای نهایی‌سازی اثر حاضر و نشر آن مساعدت کردند سپاسگزاری و تشکر کنم.

نصرت‌اله زرگر

زمستان ۱۳۹۹